

Máte dotaz? Ozvěte se nám!

Kontaktní osoba:
Ing. Tomáš Nečas, Ph.D.
vedoucí ústavu
Ústav ovocnictví
Zahradnická fakulta
Mendelova univerzita v Brně
tel.: 420 519 367 244
e-mail.: tomas.necas@mendelu.cz

Sledujte nás na FB
f/zahradnicka.fakulta.MENDELU

Zahradnická fakulta
Mendelova univerzita v Brně
Valtická 337, 691 44 Lednice
+420 519 367 220
info@zf.mendelu.cz
GPS: 48°47'44,5634407"N, 16°47'55,5005836"E

zf.mendelu.cz

ŠLECHTĚNÍ MERUNĚK NA ZAHRADNICKÉ FAKULTĚ MENDELU

Obliba a význam meruněk
Pro konzumenty jsou meruňky zajímavé zejména svou sezónností (po třešních je to druhé dozrávající ovoce) a charakterovými vlastnostmi, mezi které patří lákavý vzhled a zdraví prospěšné nutriční složení. Plody jsou zdrojem mnoha důležitých látek a obsahují například 15–25 % cukru, dále zejména beta-karoten,

chuti do jídla. Taktéž napomáhají zraku a působí jako antiseptikum.

Historie šlechtění meruněk v Lednici
Historie pěstování a šlechtění meruněk na Břeclavsku a zejména v Lednici je spojena se vznikem „prvního“ výzkumného a šlechtitelského ústavu v Rakousko-Uherské monarchii: „Fürst Johann von Liechtenstein-Pflanzenzüchtung Institut“, později zkráceně a častěji jmenován jako Mendel Institut – Mendeleum, založený v letech 1912–1913 v Lednici (německy Eisgrub). Významnou osobností v historii ústavu byl po roku 1918 ředitel prof. Dr. F. Frimmel-Traisenau (1888–1957), který

byl mimo jiné šlechtitelem pravděpodobně první cíleně vyšlechtěné odrůdy meruňky v Lednici s názvem 'Frimmelova Uherka', která byla svého času rozšířena (na některých místech ještě i dnes) na Jižní Moravě a v Čechách na Lounsku. V novodobé historii se meruňky v genofondové kolekci na Zahradnické fakultě v Lednici uchovávají a pro šlechtění využívají již od 60. let minulého století, zásluhou výzkumné činnosti tehdejší Katedry ovocnictví a vinohradnictví pod Agronomickou fakultou, Vysoké školy zemědělské v Brně. Vlastní kolekce meruněk byla etablována v letech 1963–1964, kdy bylo vysazeno na ucelené ploše 71 položek (dnes je v kolekci téměř 400 genofondových položek meruněk z celého světa). Kolekce vznikla zásluhou tehdejšího vedoucího katedry prof. Ing. Dr. h.c. Miloslava Vávry, CSc. a dále byla rozvíjena zejména pro šlechtitelský program meruněk jeho nástupcem prof. Ing. Zdeňkem Vachůnem, DrSc., později prof. Dr. Ing. Borisem Krškou a v současné době je šlechtitelský program včetně genofondové kolekce veden Ing. Tomášem Nečasem, Ph.D. Od vzniku genofondové kolekce v Lednici bylo zřejmé, že přes veškeré úskalí, které s sebou práce s genofondy, nesla bude problematika využívání introdukovaných a šlechtění vlastních odrůd adaptovaných pro podmínky Československa jedním z hlavních výzkumných cílů lednického pracoviště. Posléze, v roce 1972 vznikl v rámci státního podniku Semptra Praha šlechtitelský tým, který pod vedením a koordinací prof. Z. Vachůna napomáhá v činnosti zaměřené na introdukci a využívání genetických zdrojů meruněk a broskvoní. Náplní práce šlechtitelského týmu se stalo testování zahraničních odrůd, jejich uchovávání a využívání ve šlechtitelských programech tehdejších šlechtitelských pracovišť.

mendelu.cz

● MENDELU
● Zahradnická
● fakulta
●

- hledání cest zvyšování tolerance meruněk k fytoplasmě ESFY a bakteriózám;
- zlepšování kvalitativních znaků plodů u odrůd meruněk;
- mezdruhová hybridizace (P. armeniaca x P. salicina / P. cerasifera);

Genofond meruněk v Lednici
Kolekce meruněk, která zahrnuje téměř 2000 stromů, patří k několika unikátním geno-

V kolekci meruněk ZF MENDELU jsou dnes zastoupeny všechny ekologicko-geografické skupiny meruněk, významné klonové odrůdy Velkopavlovická a také mnoho zástupců, respektive donorů významných vlastností, a to o celkovém počtu 372 položek rodu P. armeniaca L., 2 zástupci botanických druhů a 6 vnitrodruhových hybridů. Ze zajímavých položek je možné uvést například ranou žlutou meruňku Gvardějskij, pozdní odrůdu Kech-pshar zrající v září,

některé vitamíny ze skupiny B, draslík, hořčík a vápník, mangan a měď. Sušené jsou významným zdrojem proteinů a také železa. Konzumace plodů meruněk se doporučuje při chronickém zánětu sliznice hltnu, zánětu příložených dutin a při ekzémeh, díky vysokému obsahu stopových prvků se meruňky doporučují při malátnosti, depresi, nervozitě a snížené

titelského ústavu v Rakousko-Uherské monarchii: „Fürst Johann von Liechtenstein-Pflanzenzüchtung Institut“, později zkráceně a častěji jmenován jako Mendel Institut – Mendeleum, založený v letech 1912–1913 v Lednici (německy Eisgrub). Významnou osobností v historii ústavu byl po roku 1918 ředitel prof. Dr. F. Frimmel-Traisenau (1888–1957), který

fondovým kolekcím na Zahradnické fakultě MENDELU. Vznikla jako první už v letech 1963–1964, kdy bylo na ucelené ploše vysazeno 71 položek. Dalším milníkem stabilizace genofondových kolekcí na ZF MENDELU byl vznik Národního programu konzervace a využití genofondu rostlin, do něhož se Zahradnická fakulta MENDELU zapojila v roce 1994. V současné době probíhá uchovávání genofondových kolekcí pod záštitou Národního programu konzervace a využívání genetických zdrojů rostlin, zvířat a mikroorganismů významných pro výživu a zemědělství (období 2018 –2022).

či sladkoplodou odrůdu Koliza Rife dosahující až k 30% cukernatosti. Položky soustředěné v kolekci pocházejí z celého světa a jsou zde zastoupeny například genotypy z Číny, Nového Zélandu, Indie, Japonska, Turecka, Tunisu, USA, Kanady a v podstatě z celé Evropy. V současné době také probíhá hledání společných cílů a definic pro spolupráci s Agenturou ochrany přírody a krajiny ČR (AOPK) v oblasti realizace on-farm kolekci meruněk.

TEXT: Tomáš Nečas, Filip Vrána,
FOTO: Filip Vrána

I. GENERACE ODRŮD MERUNĚK VYŠLECHTĚNÝCH NA ZAHRADNICKÉ FAKULTĚ MENDELU

LESKORA

Původ: odrůda z mnohonásobného křížení registrována v roce 1999.
Vzrůstnost/kvetení: středně silný, vzpřímený, koruna je kulovitá, kvete 2–3 dny před Velkopavlovickou.
Plodnost/zralost: brzká a vysoká, velmi raná 16 až 19 dní před Velkopavlovickou.
Kvalita plodů: chuť velmi dobrá, dužnina oranžová, středně pevná, plod středně velký oválný s hmotností okolo 50 g, barva slupky sytě oranžová s jasně vyvinutým líčkem, atraktivní vzhled, semenné jádro je hořké.
Odolnost: květní pupeny jsou mrazuodolnější než u odrůdy Velkopavlovická. Je středně odolná ke gnomonii a monilii.
Použití: částečně cizosprašná odrůda, vhodná pro přímý konzum, méně vhodná pro kompotování. Otláčitelnost plodů je malá, probírká plodů je nezbytná.

LEDANA

Původ: odrůda z mnohonásobného křížení, registrována v roce 1999.
Vzrůstnost/kvetení: je bujnější než Velkopavlovická, koruna je kulovitá, kvete v průměru 1 den po odrůdě Velkopavlovická.
Plodnost/zráni: brzká a vysoká, 12 až 15 dní před Velkopavlovickou.
Kvalita plodů: chuť je dobrá, dužnina středně pevná a oranžová, plod středně velký kulovitý s hmotností okolo 40 g, slupka je oranžová, plod má malé rozmyté červené líčko, semenné jádro je hořké.
Odolnost: květní pupeny jsou vysoce mrazuodolné, v letech s vyššími srážkami vyžaduje ochranu proti hnědnutí meruňkových listů (gnomonii).
Použití: částečně cizosprašná odrůda, pro přímý konzum, otláčitelnost plodů je malá, probírká plodů je nezbytná.

LEJUNA

Původ: odrůda z mnohonásobného křížení, registrována v roce 1999.
Vzrůstnost/kvetení: růst středně silný, vzpřímený, vytváří kulovité koruny, kvete zároveň s odrůdou Velkopavlovická nebo těsně po ní.
Plodnost/zráni: brzká a vysoká, 12 až 14 dní před Velkopavlovickou.
Kvalita plodů: chuť dobrá, dužnina oranžová, pevná, plod středně velký protáhle kulovitý s hmotností okolo 50 g, barva slupky oranžová s červeným líčkem, celkově atraktivní vzhled, semenné jádro je hořké.
Odolnost: květní pupeny jsou vysoce mrazuodolné, vyžaduje ochranu proti moniliové spále.
Použití: částečně samosprašná odrůda s malou otláčitelností plodů, vhodná pro přímý konzum, kompotování a mražení.

LEGOLDA

Původ: odrůda z mnohonásobného vnitrodruhového křížení, registrována v roce 2002.
Vzrůstnost/kvetení: velmi bujný vzrůst, vytváří nepravidelné koruny, kvete současně s odrůdou Velkopavlovickou.
Plodnost/zráni: vysoká, sklon ke střídavé plodnosti, 6 až 9 dní před Velkopavlovická.
Kvalita plodů: chuť velmi dobrá, dužnina oranžová, pevná, plod střední až velký, kulovité oválný s hmotností okolo 60 g, barva slupky oranžová s patrným líčkem, atraktivní vzhled, semenné jádro sladké.
Odolnost: středně odolná ke gnomonii, ve vlhčích letech je nutná ochrana proti monilii jak v době květu, tak i v době před dozráním. Květní pupeny jsou v průměru odolnější k mrazu.
Použití: samosprašná odrůda, vhodná zejména pro přímý konzum.

LEROSA

Původ: odrůda z mnohonásobného křížení, registrována v roce 2000 do roku 2015.
Vzrůstnost/kvetení: středně silná, vytváří kulovité koruny, kvete 1 den před Velkopavlovickou.
Plodnost/zráni: střední, pravidelná, 5 až 7 dní před Velkopavlovickou.
Kvalita plodů: chuť dobrá, kořenitá, dužnina oranžová, pevná, plod středně velký kulovitě oválný s průměrnou hmotností okolo 50 g, barva slupky žluto-oranžová se slabě červeným líčkem, atraktivní vzhled, jádro semenné je hořké.
Odolnost: květní pupeny jsou mrazu odolnější než u odrůdy "Velkopavlovická". Je odolnější k hnědnutí meruňkových listů.
Použití: částečně samosprašná odrůda, pro přímý konzum, zpracování, mražení i sušení.

II. GENERACE ODRŮD MERUNĚK VYŠLECHTĚNÝCH NA ZAHRADNICKÉ FAKULTĚ MENDELU

LEBONA

Původ: odrůda z mnohonásobného křížení, registrace stažena.
Vzrůstnost/kvetení: středně silná, vytváří kulovité koruny, kvete 1-2 dny před Velkopavlovickou.
Plodnost/zráni: vysoká, sklon ke střídavé plodnosti, 7 dní před Velkopavlovickou.
Kvalita plodů: chuť výborná, dužnina oranžová, středně pevná, plod střední až velký s hmotností okolo 50–60 g, barva slupky oranžová bez líčka, jádro semenné je hořké.
Odolnost: mrazuodolnost květních pupenů je střední, avšak vyšší než u Velkopavlovické.
Použití: samosprašná odrůda, vhodná pro přímý konzum, zpracování a pro mražení.

LEBELA

Původ: odrůda z mnohonásobného křížení, registrována v roce 2000 do roku 2015.
Vzrůstnost/kvetení: středně silná, vytváří kulovité koruny, kvete těsně před Velkopavlovickou.
Plodnost/zráni: střední, brzká, přibližně s Velkopavlovickou, plody nepadají.
Kvalita plodů: chuť dobrá, dužnina oranžová, pevná, plod střední až velký kulovitě oválný s hmotností 50 až 60 g, barva slupky žluto-oranžová s rozmytým líčkem, atraktivní vzhled, jádro semenné je hořké.
Odolnost: květní pupeny jsou mrazu odolnější než u odrůdy Velkopavlovická se zvýšenou odolností plůdků k nízkým teplotám.
Použití: samosprašná odrůda, pro přímý konzum i zpracování (kompotování).

LEALA

Původ: odrůda z volného opylení odrůdy Růžová raná, registrována v roce 2000.
Vzrůstnost/kvetení: středně silná, vytváří kulovité koruny, kvete 3–4 dny po Velkopavlovické.
Plodnost/zráni: střední až vysoká, 5 až 7 dní po Velkopavlovickou.
Kvalita plodů: chuť dobrá, dužnina oranžová, středně pevná, plod středně velký oválný s hmotností 40 až 50 g, slupka je oranžová s nápadným líčkem, atraktivní vzhled, semenné jádro sladké.
Odolnost: patří mezi nejvíce mrazu odolné odrůdy meruňek. Ve vlhčích letech vyžaduje ochranu pro moniliové spále v době kvetení.
Použití: vysoce samosprašná odrůda, vhodná pro přímý konzum i zpracování, při přeplození vyžaduje probírku.

II. GENERACE ODRŮD MERUNĚK VYŠLECHTĚNÝCH NA ZAHRADNICKÉ FAKULTĚ MENDELU

LEMEDA

Původ: odrůda z mnohonásobného křížení, registrována v roce 2005.
Vzrůstnost/kvetení: velmi silná, vytváří kulovité široce rozložené koruny, kvete zároveň s Velkopavlovickou.
Plodnost/zráni: vysoká, při přeplození má sklon ke střídavé plodnosti, 7 dnů před Velkopavlovickou.
Kvalita plodů: chuť velmi dobrá, kořenitá, medově sladká, dužnina světle oranžová, pevná, plod středně velký až menší kulovitý s hmotností okolo 40 g. Barva slupky je světle červená bez líčka, semenné jádro je slabě hořké.
Odolnost: proti napadení hnědnutím listů je střední až vysoká, proti mrazům ve dřevě, v pupenech a v době květu vysoká.
Použití: samosprašná odrůda, pro přímý konzum i zpracování. Vhodná do netradičních oblastí pěstování meruňek, vyžaduje probírku.

SVATAVA

Původ: kříženec odrůd Stark Early Orange (SEO) a Velkopavlovická klon LE-19/2, registrována v roce 2005.
Vzrůstnost/kvetení: bujná, korunu vytváří otevřenou, vzpřímenou, kvete 1 den před Velkopavlovickou.
Plodnost/zráni: vysoká, pravidelná, 2 až 4 dny po odrůdě Velkopavlovická.
Kvalita plodů: chuť je navinule sladká, aromatická, dužnina je sytě oranžová, pevná, šťavnatá, slabě ulpívá na peccce, plod je středně velký až větší o hmotnosti 50 až 60 g, téměř kulatý, hladký a matný, barva slupky je oranžová z větší části překrytá zářivou červení. Semenné jádro je sladké.
Odolnost: proti napadení hnědnutím listů a moniliózou střední, proti mrazu střední až vysoká. Plody nesnáší transport na delší vzdálenosti – měknou, otláčují se.
Použití: plody mají vysoce atraktivní vzhled a jsou vhodné pro přímý konzum i konzervářenské zpracování. Jedná se o odrůdu s kvalitními plody blízkými odrůdě Velkopavlovická a vyšší stabilitou sklizní.

LENOVA

Původ: semenáč z volného opylení raných hybridů, registrována v roce 2005.
Vzrůstnost/kvetení: středně silný vzrůst, koruny otevřené, kvete před Velkopavlovickou.
Plodnost/zráni: střední až vysoká, brzká a pravidelná, 7 dnů před odrůdou Velkopavlovická.
Kvalita plodů: výborná chuť, plod střední, kulovitě oválný s hmotností okolo 40–50 g, dužnina oranžová, středně tuhá, jemná, barva slupky oranžová, pouze s velmi malými středně červenými tečkami po celém povrchu. Jádro semenné je středně hořké.
Odolnost: proti napadení houbovými chorobami střední až vysoká, proti mrazům ve dřevě i v pupenech a v době květu vysoká.
Použití: pro přímý konzum i konzervářenské zpracování, odolnost proti nepříznivým podmínkám ji předurčují pro všechny oblasti, vyžaduje probírku plodů.

PALAVA

Původ: kříženec odrůd Stark Early Orange (SEO) × Velkopavlovická klon LE-19/2, registrována v roce 2005.
Vzrůstnost/kvetení: růst je bujný, korunu vytváří mírně otevřenou, kvete 1 den před Velkopavlovickou.
Plodnost/zráni: vysoká, pravidelná, zraje 5 až 7 dnů před Velkopavlovickou.
Kvalita plodů: chuť je navinule sladká, aromatická, dužnina je oranžová, pevná, v konzumní zralosti rozplývavá, plod je střední 50 až 60 g velký, válcovitý, povrch slabě hrbolovitý, slupka je oranžová se světle červeným líčkem – velmi atraktivní. Semenné jádro je sladké.
Odolnost: proti napadení houbovými chorobami je střední, proti mrazu v květu také střední.
Použití: jedná se o odrůdu s kvalitními plody blízkými odrůdě Velkopavlovická, stabilita sklizně je však jen o něco vyšší. Využití pro přímý konzum a zpracování.

MARLEN

Původ: vznikla jako náhodný semenáč neznámého původu, charakterově je to odrůda velmi blízká Velkopavlovické.
Vzrůstnost/kvetení: bujný růst, vytváří kulovitě rozložené koruny, kvete přibližně 1 až 2 dny po Velkopavlovické.
Plodnost/zráni: oproti Velkopavlovické vyšší a pravidelná, zraje přibližně s Velkopavlovickou.
Kvalita plodů: chuť aromatická, velmi dobrá, vzhled a kvalita plodů přibližně stejná jako u Velkopavlovické, hmotnost plodu dosahuje 40 až 55 g, semenné jádro je sladké.
Odolnost: proti napadení houbovými chorobami je střední (je citlivá ke gnomonii), proti mrazu v květu je střední až vysoká.
Použití: samosprašná odrůda, pro přímý konzum i zpracování.

III. GENERACE ODRŮD MERUNĚK VYŠLECHTĚNÝCH NA ZAHRADNICKÉ FAKULTĚ MENDELU

ADRIANA

Původ: křížení odrůd Vestar × SEO (1984), registrována v roce 2017.
Vzrůstnost/kvetení: středně silná, koruna kulovitá až rozložitá, kvete po Velkopavlovické.
Plodnost/zráni: střední až vysoká, pravidelná, středně raná, zraje 5 dní před Velkopavlovickou.
Kvalita plodů: chuť dobrá, dužnina oranžová, středně pevná, plod střední až velký 50–60 g, barva slupky intenzivně oranžová překrytá výrazným oranžově červeným líčkem, povrch slabě hrbolatý – velmi atraktivní vzhled, semenné jádro je silně hořké.
Odolnost: rezistentní k šarce švestek (PPV).
Použití: cizosprašná odrůda vhodná pro přímý konzum i kompotování, plody dobře snáší transport.

CANDELA

Původ: křížení odrůd Velkopavlovická × SEO (1984), registrována v roce 2017.
Vzrůstnost/kvetení: slabší, růst vzpřímený, koruny kompaktní, kvete před Velkopavlovickou.
Plodnost/zráni: brzká a vysoká, zraje shodně s Velkopavlovickou.
Kvalita plodů: výborná chuť, dužnina oranžová, středně pevná, plod středně velký 55–60 g, zplodštělý až kulovitý, barva slupky je oranžová, překrytá výrazným oranžově červeným líčkem, hladká – velmi atraktivní vzhled, semenné jádro je hořké.
Odolnost: rezistentní k šarce švestek (PPV).
Použití: cizosprašná odrůda, vhodná pro přímý konzum i kompotování, plody dobře snáší transport.

MINARET

Původ: kříženec odrůd Velkopavlovická a Stark Early Orange, registrována v roce 2005.
Vzrůstnost/kvetení: silná, koruny otevřené, 2 dny po odrůdě Velkopavlovická.
Plodnost/zráni: vysoká, pravidelná, zraje 7 dnů po Velkopavlovické.
Kvalita plodů: chuť je aromatická, velmi dobrá, dužnina je oranžová, středně pevná, slabě ulpívá na peccce, plod je středně velký okolo 50 g, kulatý, mírně hrbolovitý, slupka je zelenavě-oranžová později překrytá téměř celoplošným červeným líčkem. Semenné jádro je slabě hořké.
Odolnost: proti napadení hnědnutím listů a moniliózou je střední, proti nízkým teplotám střední až vysoká.
Použití: vysoce samosprašná odrůda, pro přímý konzum i průmyslové zpracování, nesnáší transport na větší vzdálenosti. Přednosti – doba kvetení je pozdní, odrůda s menším vzrůstem a tmavě červeným zbarvením plodů. Je vhodná jen pro typicky meruňkáské oblasti.

BETINKA

Původ: křížení odrůd Vestar × Stark Early Orange (SEO), registrována v roce 2017.
Vzrůstnost/kvetení: vzrůst je střední, koruny vzpřímené, kvete před Velkopavlovickou.
Plodnost/zráni: střední až vysoká, střední doba zráni, zraje 2 dny po Velkopavlovické.
Kvalita plodů: chuť je dobrá, dužnina pevná, plod střední až velký, zplodštělý, průměrně 50–60 g, slupka je oranžová překrytá intenzivním karminovým líčkem, hladká – velmi atraktivní vzhled, semenné jádro je hořké.
Odolnost: rezistentní k šarce švestek (PPV), doporučuje se do oblastí s plošným rozšířením šarky švestek.
Použití: cizosprašná odrůda, vhodná pro přímý konzum i kompotování, plody dobře snáší transport.

SOPHINKA

Původ: křížení odrůd Velkopavlovická × SEO (1984), registrována v roce 2019.
Vzrůstnost/kvetení: středně silná, růst vzpřímený, koruny kompaktní, kvete před Velkopavlovickou.
Plodnost/zráni: brzká a vysoká, pravidelná, zráni střední až pozdní, 5 až 7 dní po Velkopavlovické.
Kvalita plodů: chuť dobrá, aromatická, dužnina oranžová, pevná, plod je zplodštělý, velký 60–70 g, slabě nesouměrný, barva slupky je sytě oranžová téměř překrytá karminovým líčkem – vysoce atraktivní vzhled, semenné jádro je velmi hořké.
Odolnost: rezistentní k šarce švestek (PPV).
Použití: cizosprašná odrůda, vhodná pro přímý konzum i kompotování, plody dobře snáší transport.

